

Johannes Calvin

OVER DE RECHTVAARDIGING DOOR HET GELOOF

Het is mij bekend, dat velen deze uitspraak op de lippen bestorven ligt: wanneer de leer der rechtvaardiging uit onverdiende genade maar ongeschonden bewaard blijft, is er geen reden meer om hardnekkig over de andere punten te blijven strijden. Zij die zo spreken, zeggen niet alles, maar toch wel iets. Ik stem volmondig toe, dat wij nimmer een welgefundeerde kennis van onze zaligheid hebben, zonder dat deze bijna de gehele korte inhoud der christelijke leer in haar gevolg met zich meevoert. In de eerste plaats echter merk ik op, – en ik zal dit punt later weer aanroeren –, dat het toch wel heel onbehoorlijk zou zijn om in een korte samenvatting van de christelijke leer de dienst van God, – waarin Zijn eer gelegen is –, niet slechts bij de zaligheid der mensen achter te stellen, maar geheel met stilzwijgen voorbij te gaan. In de tweede plaats maakt het een groot verschil, of men als het ware met één enkel woord verklaart, dat wij door het geloof gerechtvaardigd worden, dan wel in welgekozen bewoordingen van de gehele zaak een uiteenzetting geeft. Ook wanneer het dingen van weinig belang betreft doen alle gewoonlijk ijverig hun best om meningsverschillen te voorkomen, die door een onduidelijke wijze van uitdrukken zouden kunnen ontstaan. Waarom zal men dan, nu een zaak van de allergrootste importantie aan de orde is, niet dezelfde of nog grotere voorzichtigheid in acht nemen?

HET SEMIPELAGIAANSE STANDPUNT DER BEMIDDELAARS” AANGEWENZEN EN VERWORPEN

Wij moeten derhalve, om aan deze mensen gelegenheid te geven om te bewijzen, dat het hun streven is om dit deel der leer, dat over de rechtvaardiging uit genade handelt, ongeschonden te bewaren, allereerst vaststellen, waartoe de mens uit zich zelf in staat is. Goede orde eist immers, dat wij, wanneer wij onderscheid maken tussen de natuur van de mens en de genade Gods, eerst nagaan wat die menselijke natuur heeft van zich zelf. Wanneer nu deze vraag gesteld wordt, staan zekere „bemiddelaars” op, die om door een omhaal van dubbelzinnige woorden de tegenstanders gunstig te stemmen en de godvruchtige zielen te doden, de mens de vrijheid van wil laten behouden, zij het dan ook een vrije wil, die verzwakt en gewond is. Zij zijn natuurlijk vrijgevig met hetgeen aan een ander toebehoort, want zij schrijven op de naam van de mens over, wat een eigenschap was van Gods genade. Nu moet zeker worden toegestemd, dat de mens, ook nu hij onder de tirannie van de zonde en de satan gevangen gehouden wordt, nog een wil heeft overgehouden. Wie echter denken zij te bevredigen, wanneer zij de trotse klank van het woord „vrijheid” verzachten door er terloops aan toe te voegen, dat deze wil zwak van vermogen is? Wanneer zij voorts de wijze beschrijven, waarop de rechtvaardigheid verkregen wordt, leren zij, dat God met de mens niet handelt als met een blok hout. Hij trekt hem immers niet tot zich zonder dat hij het zelf wil. Wie ontkent dat? De vraag, waar het op aankomt, is echter deze: waar heeft de menselijke wil, die van nature toch geheel weerspanning en onhandelbaar is, die bereidwilligheid vandaan om zich aan God gehoorzaam te betonen? Ontsporen zij niet terstond in het begin, wanneer zij aan de ene kant de ellende van de mens kleiner voorstellen dan zij is en aan de andere kant de hulp der goddelijke genade verduisteren? Er zijn immers maar twee mogelijkheden: of het rechte begrip van de rechtvaardiging zal bij ons helemaal niet worden gevonden, of wij zullen ons uitgangspunt hierin moeten nemen, dat het verstand van de mens verblind is, totdat het door de Geest Gods verlicht wordt, dat de wil aan de boosheid is overgeleverd en geheel gedreven en

getrokken wordt tot het kwade, totdat hij door diezelfde Geest wordt verbeterd, en dat het vrijwillig aannemen van de genade aan niets anders te danken is dan hieraan, dat God ons, die eerst Hem de rug hadden toegekeerd, weer naar zich toe buigt door het stenen hart in een vlees hart te veranderen. Wanneer het er verder om gaat om tot de eigenlijke begripsbepaling van het woord te komen, moet men scherp toezien, dat met de verzoening uit genade, die geheel steunt op de vergeving van zonden, niet tegelijk ook rekening gehouden wordt met de werken. Het is ongetwijfeld waar, dat wij nimmer met God verzoend worden, of wij ontvangen tegelijk inklevende gerechtigheid; deze beide, die niet van elkaar gescheiden kunnen worden, moeten nochtans wel worden onderscheiden. Dit is dan ook het tweede punt, waarop het bij dit onderwerp aankomt: dat wij een vaste grond hebben, waarom God ons rechtvaardigt. Daarom zeggen wij, dat wij door het geloof worden gerechtvaardigd, omdat de gerechtigheid van Christus aan ons wordt toegerekend. Indien iemand daar tegenover stelt, dat wij aan de gerechtigheid van Christus anders geen deel kunnen hebben dan wanneer wij door Zijn Geest vernieuwd worden, moet dit zeker worden toegestemd; wij ontkennen echter, dat de wedergeboorte, hoedanig zij dan ook moge zijn, de grond zou zijn, waarop de gerechtigheid zou moeten worden gebouwd.

DE ENIGE VASTE GROND DER RECHTVAARDIGING

Wij doen dit niet uit lust om te strijden, of omdat wij van ons gevoelen niet het allerminste willen prijsgeven. Het is een overweging van het hoogste gewicht, die ons er toe dwingt. Hierbij is immers de rust van het geweten in het geding, die wij geen van allen kunnen missen zonder zeer ellendig, ja bijna verloren te zijn. Ik beweer, dat dit de vraag is waar het op aankomt: waar vinden de gewetens, als het over onze zaligheid gaat, een veilige grond om op te rusten? Wanneer zij door onrust gekweld worden of door twijfel heen en weer geslingerd worden, – zo leert Paulus (Rom. 4 : 14) –, is het geloof verijdeld. En hij voegt er aan toe, dat dit noodzakelijk gebeuren moet, zolang zij op de wet hun vertrouwen stellen. Wat volgt hieruit nu? Er blijft geen andere conclusie over dan deze: zullen wij zeker zijn van onze zaligheid, dan moet ook het vertrouwen, dat wij rechtvaardig zijn, op vaste grond steunen. Wanneer ook slechts het alleringste deel daarvan zou rusten op de werken, zal het gaan wankelen omdat het zijn steun ontleent aan een fundament, dat niet stevig genoeg is. Daarom blijft er niets anders over dan dat het op de vergeving der zonden alleen moet steunen. Dit is toch duidelijk, dat wij niet zonder vrees tot het oordeel Gods kunnen komen dan wanneer wij vast overtuigd zijn, dat Hij ons een Vader is; en dit is onmogelijk, als wij voor Hem niet als rechtvaardigen worden gerekend. Daarom is ons elke toegang tot Hem afgesneden, wanneer wij niet op Zijn vaderlijke goedgunstigheid vertrouwend Hem zonder aarzelen als Vader aanroepen. Wanneer er nu geen enkele mogelijkheid is om gered te worden of zelfs maar om tot God de toevlucht te nemen, als aan het geweten het rustige en vaste vertrouwen ontbreekt, en het geweten op zijn beurt nergens anders rust kan vinden dan in een gerechtigheid, die boven alle twijfel vaststaat, – wie zal er dan aan twijfelen, dat de gehele gerechtigheid, waarop de mens steunen moet, gelegen is in de vergeving der zonden, die uit genade geschiedt? De „bemiddelaars” die verzinnen, dat de inklevende gerechtigheid en de verdienste van Christus samengaan, wanneer er sprake is van de rechtvaardiging van de mens, maken zich dus schuldig aan het geven van een valse voorstelling. Uit een samengaan van deze soort moet noodzakelijk een verschrikkelijke strijd voortkomen, die niet eerder zal eindigen dan als wij elke gedachte aan de werken verbannen en daarvan geen gewag meer maken en onze gerechtigheid niet slechts voor een deel, maar geheel en al en volkomen aan Christus ontlenen. Zij zeggen: God handelt met ons niet naar de gewoonte van een aardse rechter; Hij spreekt niet alleen maar vrij zonder tegelijk ook de ware gerechtigheid te schenken. Daarmee ben ik het eens. Omdat ons echter in hetzelfde ogenblik door Christus tweeërlei genade wordt aangebracht, moeten wij naarstig overwegen, waartoe elk van deze beide moet dienen. De vraag, die nu aan de orde is, is deze: waaraan is het te danken, dat wij door God in genade zijn aangenomen? Wanneer men deze echter in deze zin beantwoordt, dat men als oorzaak daarvan behalve de genadige toerekening der gerechtigheid ook de werken in aanmerking laat komen, rijst onmiddellijk een andere vraag, deze namelijk : in hoeverre dragen deze er toe bij om ons de gunst van God te verwerven? Moet het voornaamste deel daarvan worden toegeschreven aan de onverdiende toerekening der gerechtigheid? Of is deze slechts een hulpmiddel van lagere orde? Wanneer men het vertrouwen, waarmee wij op de zaligheid hopen, op deze wijze tussen twee gronden heen en weer laat slingeren, kan het nooit anders dan wankelmoedig zijn. Waarop komt dit anders neer dan hierop, dat het fundament van de grond af onderste boven wordt gekeerd? Terecht besluit daarom Paulus de gerechtigheid des geloof s eenvoudig in de vergeving der zonden, wanneer hij leert, dat deze door David wordt beschreven als hij de mens zaligspreekt, aan wie de zonden niet worden

toegerekend (Rom. 4 : 6; Psalm 32 : 1). Die zaligheid, waarvan David melding maakt, vloeit immers zeker voort uit de gerechtigheid. Daaruit volgt dus, dat wij rechtvaardigen zijn, omdat ons de zonden niet worden toegerekend. Vandaar dat ook Zacharias in zijn lofzang verklaart, dat wij dan kennis hebben van de zaligheid, als wij de vergeving der zonden hebben leren kennen (Luk. 1 : 77). Om kort te gaan, laat ons bedenken, dat het hier niet eenvoudig gaat over Gods veelvoudige genade jegens ons, maar over de grond van onze verzoening met Hem, en dat er, indien deze niet als enige grond gesteld wordt, voor die verzoening helemaal geen grond zal zijn. Ook de Schrift immers beveelt ons niet om slechts een deel van onze gerechtigheid te ontlenen aan Christus, in dezer voege dat Hij zou aanvullen wat er aan onze werken ontbreekt, maar de apostel betuigt openlijk, dat Hij zelf ons geworden is tot gerechtigheid (1 Kor. 1 : 30). En op een andere plaats verzekert hij, dat wij in Hem rechtvaardig voor God zijn, omdat ons de zonden niet meer worden toegerekend (2 Kor. 5 : 19).

DE WEDERGEBOORTE MAG VAN DE RECHTVAARDIGING NIET WORDEN GESCHIEDEN

Natuurlijk betaamt het ons te roemen beide over de rijkdom en verscheidenheid van de goederen des heils, welke wij van Christus ontvangen, en wij mogen Zijn ambt en kracht niet beperken tot één soort van gunstbewijs. En wanneer wij zeggen, dat de mensen door de weldaad van Christus om niet worden gerechtvaardigd, moeten wij de genade der wedergeboorte niet met stilzwijgen voorbijgaan. Integendeel, angstvallig moeten wij er ons voor wachten om dingen te scheiden, die de Heere voortdurend samenvoegt. Wat volgt hieruit nu? Dat men de mensen gerust mag leren, dat zij onmogelijk op grond van de verdienste van Christus voor rechtvaardigen gerekend kunnen worden zonder dat zij door Zijn Geest vernieuwd worden tot een heilig leven; en evenzeer, dat allen, in wie de Geest der wedergeboorte niet woont, geen reden hebben om te roemen, dat God hen in genade heeft aangenomen; in één woord, dat niemand door God in genade wordt aangenomen, die niet ook metterdaad een rechtvaardige wordt. Men dient hier echter wel te onderscheiden, want anders dreigt het gevaar, dat op de ene genadegave zo zware nadruk zal worden gelegd, dat daardoor aan de betekenis van de andere zal worden te kort gedaan. In deze zin moeten de kinderen Gods gevoelen, dat de wedergeboorte voor hen noodzakelijk is, dat zij niettemin weten, dat hun volle gerechtigheid in Christus is gelegen. Zij moeten verstaan, dat zij in dezer voege geschapen en verordineerd zijn tot een heilig leven en om ijverig te streven naar goede werken, dat zij nochtans met volle overtuiging des harten alleen op de enige gerechtigheid van Christus rusten. Zij moeten de gerechtigheid des levens, die hun geschonken is, op zulk een wijze gebruiken, dat zij daarop als grond voor de rechtvaardiging helemaal geen verwachtingen bouwen, maar naar het oordeel Gods niets anders meebrengen dan het vertrouwen op de gehoorzaamheid van Christus.

DE GERECHTIGHEID DER WERKEN RUST OP DE GERECHTIGHEID DES GELOOFS

Opdat er echter een eind kome aan alle onduidelijke en dubbelzinnige voorstellingen is het nodig, dat de gerechtigheid, die wij door het geloof verkrijgen en die ons om niet wordt aangeboden, op deze wijze op de hoogste plaats gesteld worde, dat zij alleen op de voorgrond trede zo dikwijls de gewetens voor de rechter- stoel van God worden gedaagd. Het gevolg daarvan zal zijn, dat de gerechtigheid der werken, – van welke aard die in ons ook moge zijn –, zich haar eigen plaats ziet aangewezen, zodat het totaal onmogelijk is, dat zij ook met deze in conflict zou komen. En omdat de gerechtigheid der werken steunt op de gerechtigheid des geloofs, is het ook billijk, dat de eerste onder de tweede gesubordineerd worde, opdat de gerechtigheid des geloofs de onbetwiste alleenheerschappij hebbe wanneer het gaat over de zaligheid van de mens. Ongetwijfeld schenkt Paulus, wanneer hij over de rechtvaardiging van de mens handelt, alleen maar aandacht aan dit éne punt: op welke grond hij aannemen mag dat God hem genadig gezind is. Hij verwijst ons dan niet naar een hoedanigheid, die ons is ingestort, maar zonder van de werken melding te maken leert hij ons, dat wij onze gerechtigheid buiten ons zelf moeten zoeken. Anders zou er nimmer sprake kunnen zijn van de zekerheid des geloofs, welke hij overal met zo grote nadruk naar voren brengt. En nog veel minder van die tegenstelling tussen de gerechtigheid, die uit het geloof is, en de gerechtigheid, die uit de werken is, waarvan hij spreekt in het tiende hoofdstuk van de brief aan de Romeinen (10 : 3). Daarom moeten wij, – wanneer wij ten minste, (wat al te gevaarlijk zou zijn), met een zo ernstige zaak geen spel willen drijven –, vasthouden aan de eigenlijke betekenis van het woord, omdat deze het rechte begrip van de zaak met zich meebrengt. Indien immers zij, die dit stuk der leer niet de windselen van hun verdichtsels omhullen, ons gelijk gaven in de zaak, die in geding is, zou het mij gemakkelijk vallen om de strijd over het woord te laten rusten. Liederen echter, die twee onderling tegenstrijdige soorten van gerechtigheid tegenover elkaar stellen,

moeten op geen enkele manier worden verdragen, want zij willen daarmee bewerken, dat de gerechtigheid des mensen niet geheel en al onverdiend zal zijn.

Wij moeten hen ook tegenspreken, wanneer zij komen aandragen met de autoriteit van Jacobus en wanneer zij uit de Schriften andere soortgelijke plaatsen bijeenbrengen, waar het woord „rechtvaardigen” in een andere zin gebruikt wordt, ten einde daarmee hun leer, dat de werken mede bijdragen tot de rechtvaardiging, te bevestigen. Jacobus stelt het immers niet zo voor, dat de mens ook maar voor het allerkleinste deel bij God gerechtigheid verwerft door de verdiensten der werken; hij handelt slechts hierover, dat de waarachtigheid der gerechtigheid door de werken wordt bewezen. Wie echter ontkent, dat ieder mens door de werken toont, wie hij is? Het is echter heel iets anders de mensen van de oprechtheid van uw gezindheid te overtuigen dan bij God de zaligheid te verdienen. Daarom moeten wij, om niet door de verschillende betekenissen die het woord kan hebben in verwarring te worden gebracht, er ons steeds rekenschap van geven of het op een bepaalde plaats gebruikt wordt met betrekking tot God of tot de mensen. Wij ontkennen overigens niet, dat wij zowel uit hoofde van de heiligheid des levens als op grond van een rein geweten rechtvaardige kinderen Gods worden genoemd. Omdat er echter geen enkel werk is, dat, wanneer het in de weegschaal Gods gewogen wordt, niet gebrekkig bevonden wordt en met onreinheid bezoedeld, – stellen wij op grond daarvan vast, dat, wanneer de werken rechtvaardig worden genoemd, deze gerechtigheid op de uit genade geschonken vergiffenis gegrond is. Hierom dus zijn de gelovigen door de werken rechtvaardig, omdat zij rechtvaardig zijn zonder dat aan de werken enige verdienste wordt toegekend en met die werken in enig opzicht wordt gerekend, want de rechtvaardigheid van de werken is afhankelijk van de rechtvaardigheid des geloofs.

HET LOON DER WERKEN

Hieruit wordt ook duidelijk, hoe wij moeten denken over het loon van de werken. De arbeid der godvruchtigen, die in deze wereld dagelijks met verschillende beloningen wordt vergolden en voor welke in de hemelen de hoogste beloning weggelegd is, is zeker niet ijdel in de Heere. Zij echter, die menen, dat aan de goede werken enig loon gegeven wordt, dat hun als het ware rechtens toekomt, vergissen zich wel heel erg. Dit immers is het uitgangspunt, waartoe wij altijd weer moeten terugkeren: Zoals God verkondigt, dat er geen rechtvaardigheid mogelijk is dan alleen in de volkomen gehoorzaamheid aan de wet, – zo hebben mensen ook niet de minste verdienste, wanneer zij niet alle voorschriften der wet volkomen onderhouden. Al wie immers maar in één kleinigheid in gebreke blijft, staat de eeuwige vervloeking te wachten, als er naar recht met hem wordt gehandeld. Daarom aarzelt Paulus niet om van alle beloften, die op voorwaarde van het onderhouden der wet gegeven zijn, te verklaren, dat zij ijdel zijn, zolang die strenge eis niet verzacht is door de weldaad van een belofte, die uit genade wordt gedaan. Onder een uit genade beloofd loon versta ik niet, – gelijk velen gewoon zijn te doen –, dat God, omdat wij met al het onze verplicht zijn Hem te dienen, zelf uit eigen beweging en met milde hand loon toezegt aan de werken, die Hij volgens Zijn recht van ons eisen kan, – maar ik ben van oordeel, dat wij van een genadige belofte kunnen spreken, omdat het loon dat Hij geeft meer bepaald wordt door de waardering van Zijn eigen vrije genade dan door de waardigheid van de werken zelf. Hoe rijk immers die belofte, waarvan de vervulling aan de voorwaarde van de onderhouding der wet gebonden is, ook zijn mag, – op zichzelf baat zij ons niets, omdat er immers nooit iemand zal worden gevonden, die zijn schuldige plicht behoorlijk volbrengt. Daarom is het nodig, dat zij voortdurend door een nieuwe belofte ondersteund wordt: door deze nl., dat aan de werken een beloning toekomt, omdat zij God behagen in het licht van de vergeving der zonden. Hieraan is het te danken, dat de gelovigen door de hoop op loon, die voor hen een prikkel moet zijn om zich vol ijver toe te leggen op het doen van goede werken, niet worden bedrogen, – en dat zij toch ook weer niet door een misplaatst vertrouwen opgeblazen worden en in ijdele roem zich verhovaardigen. De eigenlijke grond, waarom de werken loon ontvangen, ligt dus niet hierin, dat dit loon nauwkeurig beantwoorden moet aan de verdienste en waardigheid der werken, maar daarin, dat het op de genadige aanneming van die werken moet steunen.

BEGRIPSBEPALING VAN HET GELOOF

En verder kunnen wij allerminst toelaten, dat het geloof zelf, dat de oorzaak der gerechtigheid is, door een onjuiste begripsbepaling niet alleen verduisterd maar geheel verbasterd wordt. Hieraan maken zij zich schuldig, die verzinnen dat het werkelijk bestaat zonder de liefde. Het is een oude leugen der sofisten, dat een geloof dat nog niet gevormd is niettemin een waar geloof is, maar dat het zijn eigenlijke vorm krijgt door de liefde. Daaruit is voorts de dwaling ontstaan, waarin zij

leren, dat het geloof een blote en koude kennis zou zijn, die er een verwarde voorstelling van heeft, dat God waarachtig is. Wij willen geen strijd voeren over woorden. In deze kwestie is echter de zaligheid der mensen in het geding; daarom is een terminologie, die door haar dubbelzinnigheid de gehele leer in duisternis hult, in hoge mate gevaarlijk. Zoals God ons om niet rechtvaardigt door ons de gerechtigheid van Christus toe te rekenen, zo worden wij ook uitsluitend door het geloof alleen in het volle bezit van een zo grote weldaad gesteld. Zoals de Zoon van God door de offerande, die Hij in Zijn dood gebracht heeft, onze zonden verzoend heeft, en ons door de toorn des Vaders te stillen de genade vrij wonen heeft, waardoor wij tot kinderen worden aangenomen, en ons nu Zijn gerechtigheid schenkt, zo nemen wij Hem alleen door het geloof aan om hebben aan al Zijn schatten. Wanneer wij nu niet weten wat het geloof is, welke mogelijkheid om de zaligheid te verkrijgen zal er dan voor ons zijn? Degenen die met hun verkapte concessies van de aanhangers van de paus de vrede willen kopen, verklaren, dat het ware geloof, waardoor de christenen van de ongelovigen onderscheiden worden, kan bestaan zonder de liefde. Zij doen als iemand, die hoog opgeeft van de kwaliteit van de wijn, die in een bepaald vat bewaard wordt, maar die van dat vat de deuveel afslaat, zodat niemand er uit kan tappen. Ik geloof, dat het nu wel genoegzaam duidelijk is, van hoeveel belang het is voor de integrale handhaving van de leer der rechtvaardiging dat wij een ondubbel zinnige begripsbepaling van het geloof hebben. En wat het geloof is, kan men stellig voor een deel hieruit opmaken, dat het de rechtvaardiging tot effect heeft. Het rechtvaardigt immers, omdat het teweegbrengt, dat wij Christus aannemen, opdat Hij in ons wone en wij Zijn leden zijn. Wanneer het ons nu met de Zoon van God verenigt, kan het dan zonder Zijn Geest zijn? liet zou zeker even dwaas zijn om zoiets te veronderstellen als wanneer iemand zou beweren, dat de ziel van leven verstoken is, daar deze toch zelf het lichaam levend maakt en er beweging en gevoel aan geeft en in één woord het leven van het lichaam is. Wanneer iemand deze éne waarheid, dat wij door het geloof Christus bezitten, vasthoudt, zal hij niet langer blijven kleven aan die onderscheiding tussen een gevormd en een nog niet gevormd geloof. Het geloof, zeg ik, is de onwankelbare zekerheid van het geweten, die Christus aangrijpt, gelijk Hij ons door het Evangelie wordt aangeboden. Maar, – is dan het nieuwe leven niet een van de voornaamste gaven, die het ons brengt? Ongetwijfeld, daarom wordt ook gezegd, dat Hij ons tot heiligmaking is gegeven. Het geloof is de wederopstanding der ziel, zoals Christus verklaart in deze woorden: „Die in Mij gelooft, zal leven, zelfs al zou hij zijn gestorven” (Joh. 11 : 26). Hoe zou het dan dood zijn, als het levendmakend is? Het geloof is het bewijs, dat wij door God zijn aangenomen tot kinderen. Hoe kunnen mensen echter kinderen Gods zijn, wanneer zij niet door Zijn Geest geregeerd worden? Het geloof opent ons de toegang tot God. Hoe zou dit geschieden zonder een goed geweten?

VIJF STELLINGEN OVER HET GELOOF

Ook als deze stemmen niet klinken of beginnen te zwijgen, is het echter toch noodzakelijk, dat wij het onderling eens worden over de vraag, wat wij onder het geloof hebben te verstaan, opdat onze vrede wel gefundeerd zij in de eenheid des geloofs. Ik heb echter vroeger reeds gezegd, waartoe ik mij voor het ogenblik wil beperken. Ik wil alleen maar laten zien, hoe weinig zij de leer der rechtvaardiging handhaven, die in hun ijverig streven om de vijanden der waarheid tevreden te stellen een soort van leer uitdenken, die het midden houden wil tussen de opvattingen der beide partijen, maar die in werkelijkheid tussen hemel en aarde zweeft. Daarom blijf ik nu bij dit onderwerp. En dan verklaar ik, dat wij met betrekking tot het geloof – in zoverre het zich richt op de verwerving van de rechtvaardigheid voor God – moeten vasthouden aan deze vijf punten: In de eerste plaats is het een vaste overtuiging, waarmee wij het Woord, dat door de profeten en apostelen gebracht is, aannemen als de waarheid, die van God afkomstig is. In de tweede plaats let het in het Woord Gods in het bijzonder op de uit genade gegeven beloften en met name op Christus, die daarvan het onderpand en het fundament is, zodat wij rust vindend in de vaderlijke gunst van God een zekere hoop op de eeuwige zaligheid durven koesteren. In de derde plaats is dit geloof niet maar een blote kennis, die ronddwarrelt in het bewustzijn, maar het brengt ook een levend verlangen met zich mee, dat woont in het hart. In de vierde plaats vindt dit geloof zijn oorsprong niet in de scherpzinnigheid van het menselijk verstand of in een eigen aandoening van het hart, maar het is een heel bijzonder werk des Heiligen Geestes, die alleen de verstanden verlichten en de harten verzegelen kan. En ten slotte ervaren niet alle mensen zonder onderscheid deze krachtige werking van de Heilige Geest, maar alleen zij, die verordineerd zijn tot het leven. De eerste stelling, die wij geponeerd hebben, behoeft met geen enkele bewijsplaats te worden gestaafd, omdat haar waarheid door allen erkend wordt. En ook wanneer wij de tweede gaan bewijzen, is het minder nodig om ijverig bewijsplaatsen bij elkaar te brengen als wel om de lezer op te wekken om

zich nauwkeurig rekenschap te geven van die, welke overal in de Schrift worden gevonden. Zij zijn immers bijna niet te tellen en wij moeten ons best doen om niet te uitvoerig te worden. Wanneer Paulus het Evangelie onderscheidt van de wet, noemt hij het „de leer des geloofs” (Rom. 10 : 6). En op een andere plaats leeft hij, dat „daarin de rechtvaardigheid Gods wordt geopenbaard, uit geloof tot geloof” (Rom. 1 : 17). En weer op een andere plaats zegt hij: „daarom is het uit geloof, opdat het zou zijn naar genade, opdat de belofte vast zij” (Rom. 4 : 16). En als hij schrijft, dat het Evangelie gepredikt wordt „tot gehoorzaamheid des geloofs” (Rom. 1 : 5), heeft dat op dezelfde zaak betrekking. En als hij leert, dat het Evangelie niet uit de wet is maar uit de belofte, besluit hij onmiddellijk daarna, dat de belofte uit het geloof gegeven wordt (Gal. 3 : 22). Duidelijk wordt in deze woorden het onderling verband aangewezen tussen het geloof en de beloften, die God uit genade geeft. Hieruit trekt hij dan de conclusie, dat het geloof alleen in Christus rust, aangezien „in Hem alle beloften Gods ja zijn en amen” (2 Kor. 1 : 20). „Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verloren ga” (Joh. 3 : 16). Het is niet zonder reden, dat deze uitspraak zo menigmaal wordt herhaald. Daarom zegt Paulus, als hij op een andere plaats roemt over het licht van het Evangelie, dat daarin de heerlijkheid Gods schijnt in het aangezicht van Jezus Christus (2 Kor. 4 : 6). Het is evenmin toevallig, dat er, zo dikwijls als de Schrift van het geloof melding maakt, hij wijze van nadere verklaring aan toegevoegd wordt: in Christus. Die uitdrukking geeft immers te kennen, – wat breder uiteengezet wordt in het derde hoofdstuk van de brief aan de Romeinen (vs. 24) –, dat Christus is voorgesteld als Verzoener, opdat wij door tussenkomst van Zijn bloed door middel van het geloof door de genade Gods om niet zouden worden gerechtvaardigd. En ditzelfde bevestigt hij later op vele plaatsen. En hij bedoelt weer hetzelfde als hij aan de Galaten schrijft (hfdst. 3 : 16), dat de beloften slechts in één zaad, nl. in Christus, rechtsgeldigheid gehad hebben. In dezelfde zin verklaart hij zowel aan de Efeziërs als aan de Filippenzen het geloof als de kennis van de Zoon van God, en hij sluit daarbij ook de gehele wijsheid der godvruchtigen in (Ef. 4 vers 13; Filip. 3 vers 8). En zo zegt hij ook elders, dat er niets is, dat hij uitnemender acht, en hij beroemt er zich op, dat hij Jezus Christus heeft gepredikt, op wie als het ware de hoofdinhoud van het Evangelie rust (1 Kor. 2 vers 2).

En wat verder onze stelling betreft, dat uit het geloof het vertrouwen wordt geboren, dat God ons liefheeft, – deze wordt meer dan genoeg bewezen door het getuigenis, dat wij vinden in het vijfde hoofdstuk van de brief aan de Romeinen (vs. 11), waar Paulus leert, dat onze gewetens gerust zijn, zodat wij durven roemen in de hoop op het eeuwige leven. En te voren had hij gezegd, dat wij door het geloof erfgenamen zijn, zodat wij niet door vrees en twijfel heen en weer worden geslingerd (Rom. 4 vers 16). Op grond van deze uitspraken staat het vast, dat er een welgefundeerde zekerheid geëist wordt. In dezelfde zin schrijft hij aan de Efeziërs (hfdst. 3 vers 12), dat wij door Christus de vrijmoedigheid hebben en de toegang tot de Vader met vertrouwen door het geloof in Hem. En ook Johannes zegt niet, dat wij vermoeden, maar dat wij weten, dat wij kinderen Gods zijn, hoewel dit nog niet duidelijk aan de dag treedt (1 Joh. 3 : 2). Wij kunnen daarom gerust vaststellen, dat iemand, aan wie dit onbekend is, er helemaal niets van weet, wat het wezen van het geloof is. Wanneer dit nu voldoende vaststaat, is het verder duidelijk, dat het geloof altijd gepaard gaat met een ernstige gemoedsbeweging. Indien dat het geval niet ware, zou Paulus ons niet bevelen om in Christus wortel te schieten en in Hem door het geloof te worden gebouwd (Kol. 2 : 7); dan zou ook het geloof zelf niet de naam „gehoorzaamheid” dragen (Rom. 1 : 5); en dan zou het nog veel minder de overwinning worden genoemd, waardoor wij de wereld overwinnen (1 Joh. 5 : 4). En het is dan ook zeker, dat Paulus, wanneer hij schrijft, dat men met het hart gelooft tot rechtvaardigheid (Rom. 10 vers 10), het geloof niet laat zetelen in het verstand, maar te kennen geeft, dat het geheel en al geworteld is in de ziel des mensen. Ik zal nu niet stilstaan bij die schone benamingen voor het geloof, waarvan ik hierboven melding heb gemaakt, – dat het leven der ziel is, dat Christus door het geloof in ons woont, dat het de weg is, waarlangs wij tot de zaligheid moeten komen, en dergelijke –, die daarvoor in geen enkel opzicht gepast zouden zijn, wanneer het geloof alleen maar in kennis bestond. Hierop heeft ook Paulus op een andere plaats het oog, als hij zegt, dat wij het aangezicht Gods in de spiegel van het Evangelie aanschouwende naar het beeld daarvan veranderd worden van heerlijkheid tot heerlijkheid (2 Kor. 3 vers 18). Een kennis, die ons zo verandert naar het evenbeeld Gods, moet toch wel een levende en krachtdadige kennis zijn. Dat het geloof tot stand komt door goddelijke verlichting, bevestigt de Schrift met tal van getuigenissen, zo dikwijls zij van het menselijk verstand oordeelt, dat het verblind is. Het zou ons echter veel te lang ophouden wanneer wij al die plaatsen gingen opsommen; daarom zal ik slechts enkele aanstippen, welke mij het eerst in de gedachten komen. In het eerste en tweede hoofdstuk van de brief aan de Corinthiërs is het gehele betoog van Paulus hierop gericht, dat hij wil aantonen,

dat het menselijk verstand in zijn stompzinnigheid niets vermag, wanneer het er op aankomt om de verborgenheden Gods te verstaan. Daarom zijn degenen, die tot haar doordringen, niet uit de wil des mensen, noch uit de wil des vlees, maar uit God geboren (Joh. 1:13). Het zijn immers niet vlees en bloed, die deze openbaren, maar de Vader, die in de hemelen is (Matth. 16 : 17). Daarom bidt Paulus, dat God de Efeziërs de ogen des verstands moge openen, en dat Hij hun de Geest der wijsheid en der openbaring moge geven om Hem te kennen, opdat zij in staat zullen zijn om te verstaan, waarin zijn roeping bestaat (Ef. 1 : 17, 18). En dit doet hij met recht, daar immers – gelijk hij er later aan toevoegt – de liefde van Christus, tot welke wij geroepen worden, de kennis te boven gaat (Ef. 3 : 19). Hieruit volgt hetgeen hij elders verzekert, dat het ons gegeven wordt om te geloven (Filip. 1 : 29); en dat de mensen niets kunnen aannemen, tenzij het hun uit de hemel gegeven is (Joh. 3 : 27), en dat niemand tot Christus komt dan die door de Vader wordt getrokken (Joh. 6 :44). Hier komt verder bij, dat wij, – als wij het menselijk hart onderzoeken –, ontdekken, dat het niet slechts tot wantrouwen geneigd is, maar dat het door al de genegenheden van zijn natuur daartoe gedreven wordt. En daarom is het noodzakelijk, dat ook in dit opzicht de Geest Gods ons te hulp kome, en dat Hij ons tot een onderpand en een zegel zij. Hij is het, die ons de mond opent, zodat wij zonder vrees God als onze Vader durven aanroepen (Rom. 8 : 15; Galat. 4 : 6), die met het bloed van Christus onze zielen besproeit (1 Petr. 1 : 2), die ons zeker maakt van Zijn genade, die onze harten geheel vervult met de liefde Gods (Rom. 5 : 6), zodat wij zonder vrees roemen, dat wij Zijn kinderen zijn, – die ten slotte ons leidt in alle waarheid (Joh. 16 : 13) met deze bedoeling, dat wij zullen weten, wat ons door God in genade geschonken is (1 Kor. 2 : 12). De laatste stelling, die ik geponeerd heb, is ontleend aan Lukas, die verhaalt, dat de leer, welke door Paulus verkondigd is, door zovelen gelovig is aangenomen als verordeneerd waren tot het leven (Hand. 13 : 48). En het is zeker waar, dat God, die allen zonder onderscheid nodigt door de uitwendige prediking, hierdoor alleen Zijn uitverkorenen van de verworpenen onderscheidt, dat Hij de laatsten, hoewel het licht hen bestraalt, als blinden laat dwalen, maar de eersten nieuwe ogen schenkt, opdat zij zien, en dat Hij hun harten neigt tot de gehoorzaamheid aan Zijn Woord. Zijn verborgen verkiezing maakt Hij dus openbaar door de krachtdadige roeping. Hij roept ons, zegt Paulus, gelijk Hij ons heeft uitverkoren in Zijn Zoon voor de schepping van de wereld (Ef. 1 : 4). En op een andere plaats: „Wij zijn Zijn maaksel, geschapen als wij zijn in Christus tot het doen van goede werken, die Hij te voren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen” (Ef. 2 : 10). Er is alle reden om op deze waarheid nadruk te leggen, omdat de mensen met een overmoed, die de grenzen der betamelijkheid verre overschrijdt, aan zich trekken wat alleen aan God behoorde te worden toegeschreven. Tegenover deze hoogmoedige pretentie stelt nu God de aanneming, waardoor Hij ons uit genade tot Zijn kinderen aanneemt, een aanneming, die de grond waarop zij ons roept, alleen heeft in zich zelf, en die daarom het enige is, waardoor Hij ons van de verworpenen onderscheidt. Dit staat vast, dat wij God nooit voorkomen, maar dat Hij ons zoekt als schapen, die dwalen en verloren zijn. Wanneer ik gesproken heb van een krachtdadige roeping, moet dit voorts zo worden opgevat, dat ons niet alleen maar de genade Gods wordt aangeboden, maar dat ook de wil om deze te aanvaarden in ons wordt geschapen. Hierin zijn de uitverkorenen en de verworpenen namelijk onderscheiden dat God, hoewel Hij beiden door de stem van een mens toespreekt, alleen de eersten persoonlijk door Zijn Geest innerlijk onderwijst. De dienst, die door mensen verricht wordt, geschiedt aan beide groepen gemeenschappelijk; de inwendige genade van de Geest echter is het bijzondere voorrecht der uitverkorenen Hierop ziet de uitspraak van Christus: „Een ieder, die het van de Vader gehoord en geleerd heeft, komt tot Mij” (Joh. 6:45). Indien dit alles niet beschouwd zal worden als een stuk der leer, waarvan de waarheid onbetwistbaar vaststaat, kunnen wij wel zo nu en dan op de manier van de vogels snateren, dat wij door het geloof gerechtvaardigd worden, maar zullen wij de rechtvaardiging zelf nooit behouden. Steelsgewijze van het enige fundament der zaligheid te worden is waarlijk niet beter dan daarvan openlijk te worden afgeworpen.